

Zpráva o šetření ve věci zápisu úmrtí do zvláštní matriky

Paní F. F., nar. xxxx, bytem yyyy, (dále „stěžovatelka“) podala v květnu 2020 podnět, protože neobdržela úmrtní list svého syna E. F., nar. zzzz, zemřelého dne 12. 3. 2019 v Anglii, v hrabství Shropshire.

Na základě podnětu stěžovatelky jsem vedl šetření podle zákona o veřejném ochránci práv,¹ jehož předmětem byl postup Velvyslanectví České republiky v Londýně, konzulárního oddělení (dále „konzulární oddělení“), Úřadu městské části Brno-střed, který vede zvláštní matriku (dále také „zvláštní matrika“), a Magistrátu města Brna jako odvolacího správního orgánu v souvislosti se zápisem úmrtí pana E. F. do zvláštní matriky.

A. Shrnutí závěrů

V postupu konzulárního oddělení jsem šetřením nezjistil pochybení. Konzulární oddělení poskytlo stěžovateli při obstarání britského úmrtního listu jejího zemřelého syna účinnou pomoc.

Šetřením jsem došel k závěru, že zvláštní matrika pochybila, jestliže po obdržení informace z konzulárního oddělení o úmrtí pana E. F. nezaložila spis a o návštěvě stěžovatelky na zvláštní matrice nese-psala protokol. Zvláštní matrika pochybila také tím, že po obdržení informace o úmrtí neoznačila údaj v informačním systému evidence obyvatel o tom, že dotyčný žije, jako nesprávný.

B. Skutková zjištění

Ze sdělení stěžovatelky, zvláštní matriky a konzulárního oddělení a jimi poskytnutých podkladů vyplývají následující skutečnosti. Stěžovatelka informovala konzulární oddělení o smrti svého syna e-mailem dne 12. 3. 2019. Zprávu obdržela od synova známého, který byl přítomen při nálezů těla. Konzulární oddělení se obrátilo na policejního koronera, který úmrtí vyšetřoval. Policie poskytla požadované údaje a sdělila, že komunikuje s rodinným přítelem, který mluví anglicky. Stěžovatelka v e-mailové komunikaci s konzulárním oddělením dne 13. 3. 2019 tyto informace potvrdila. Uvedla, že rodinný přítel hovořil s koronerem a ten mu dal kontakt na pohřební službu, která zašle nabídku repatriace. Koroner s ohledem na okolnosti úmrtí nařídil pitvu. Pohřební služba po uvolnění těla z nemocnice připravila repatriaci do České republiky. Konzulární oddělení vydalo k tomuto účelu dne 22. 3. 2019 průvodní list pro přepravu lidských pozůstatků.

Stěžovatelka po neúspěšné komunikaci s koronerem požádala dne 17. 11. 2019 o pomoc konzulárního oddělení. Upozornila, že dosud nemá úmrtní list a syn je v České republice stále veden mezi živými. Konzulární oddělení se obrátilo na úřad koronera a stěžovatelce postoupilo dne 19. 11. 2019 obdrženou informaci, že vyšetřování příčiny úmrtí nebylo dosud uzavřeno a úmrtí nebylo ještě zaregistrováno. Stěžovatelka dne 29. 11. 2019

1 Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

opětovně kontaktovala konzulární oddělení, že se jí nikdo z britských úřadů neozval. Uvedla, že ji urguje česká pohřební služba, protože nemůže uzavřít spis o zpopelnění. Ve dnech 3. až 7. 12. 2019 a dne 8. 1. 2020 proběhla další e-mailová komunikace mezi konzulárním oddělením a stěžovatelkou, z níž je zřejmé, že jak konzulární oddělení, tak stěžovatelka urgovaly úřad koronera, který dokladoval, že neúspěšně urgoval zprávu o příčině úmrtí od patologa.

Konzulární oddělení obdrželo dne 17. 2. 2020 zprávu o příčině úmrtí a informace k zaregistrování úmrtí. Tuto korespondenci odeslalo stěžovatelce. Následně obdrželo konzulární oddělení další informace, že obecní úřad dle místa úmrtí není oprávněn registraci provést, protože tělo bylo repatriováno a pohřbeno v České republice. O registraci by mohl žádat osobně rodinný příslušník, který by za tím účelem do Spojeného království přicestoval. Konzulární oddělení proto požádalo, zda nelze učinit výjimku a umožnit ohlášení úmrtí např. konzulem. Tuto možnost britský úředník odmítl. Konzulární oddělení proto zvažovalo možnost zápisu úmrtí ve zvláštní matrice na základě potvrzení o úmrtí, vystaveného za účelem přepravy ostatků do České republiky koronerem. Zvláštní matrika vyslovila předběžně s tímto postupem souhlas, když konzulární oddělení na její dotaz sdělilo, že stěžovatelka dostala originál zprávy koronera.² Dne 27. 4. 2020 byl zvláštní matrice doručen dopis z konzulárního oddělení, jehož přílohou byly doklady, které by podle konzulárního oddělení mohly sloužit k zápisu úmrtí.³

Stěžovatelka se dne 18. 5. 2020 dostavila na zvláštní matriku. Předložila pouze kopii zprávy koronera o úmrtí v angličtině. Žádost o zápis úmrtí s ní nebyla pro nedostatek podkladů pro zápis sepsána. Zvláštní matrika nahlédnutím do informačních systémů Ministerstva vnitra zjistila, že pan E. F. nedisponoval v roce 2019 žádnými platnými českými doklady totožnosti. Sdělení stěžovatelky ohledně ztráty nových dokladů totožnosti zemřelého syna byla matoucí.⁴

Konzulární oddělení se po zprávě ze zvláštní matriky znovu obrátilo na britský matriční úřad a úřad koronera ve snaze nalézt řešení komplikované situace v souladu s právními řády Spojeného království a České republiky.⁵ Matriční úřad sdělil, že by stěžovatelka mohla registraci úmrtí svého syna zařídit telefonicky. S odpovědí matričního úřadu seznámilo konzulární oddělení téhož dne stěžovatelku.⁶

Ještě před obdržení zprávy z konzulárního oddělení stěžovatelka podala prostřednictvím Obecního úřadu Křenovice žádost o zápis úmrtí syna do zvláštní matriky. V žádosti odkázala na svoji komunikaci s konzulárním oddělením a s britskými úřady a na kopie

2 Neformální e-mailová a zřejmě i telefonická komunikace mezi vedoucí konzulárního oddělení a vedoucí odboru matriky ÚMČ Brno-střed probíhala na přelomu března a dubna 2020.

3 Průvodní list pro přepravu lidských pozůstatků, potvrzení koronera o úmrtí, potvrzení o balzamací těla, potvrzení o letecké přepravě, potvrzení koronera o uvolnění těla k přepravě, potvrzení o bezinfekčnosti ostatků, kopie rodného listu.

4 Tyto informace jsou obsaženy v e-mailu vedoucí odboru matriky ÚMČ Brno-střed z 18. 5. 2020 pro vedoucí konzulárního oddělení.

5 E-mail rady konzulárního oddělení ze dne 20. 5. 2020.

6 E-mail rady konzulárního oddělení ze dne 4. 6. 2020.

dokladů o převozu těla zemřelého syna do České republiky od britské pohřební služby. Zvláštní matrika obdržela žádost dne 1. 6. 2020 a založila spis, do něhož zařadila i svoji předchozí komunikaci s konzulárním oddělením. Stěžovatelka doplnila žádost o e-mail ze dne 4. 6. 2020 z konzulárního oddělení s kontaktem na příslušný britský matriční úřad. Stěžovatelka nepředložila k žádosti žádné další doklady.

Zvláštní matrika vyhledala údaje o zemřelém v informačním systému evidence obyvatel a oznámila stěžovateli zahájení řízení, současně ji vyzvala k doložení (originálu nebo úředně ověřené fotokopie) britského úmrtního listu nebo jiných veřejných listin prokazujících jednoznačně úmrtí syna, opatřených apostilou a úředním překladem do českého jazyka, a přerušila na dobu dvou let řízení. Zvláštní matrika v odůvodnění usnesení o přerušení řízení označila prostou fotokopii zprávy britského koronera o úmrtí za nedostatečnou k zápisu úmrtí a stěžovatelku odkázala na sdělení z konzulárního oddělení, dle něhož může požádat o britský úmrtní list telefonicky.

Stěžovatelka podala proti usnesení o přerušení řízení odvolání. V odvolání uvedla, že z výzvy a z přerušení řízení není patrné, že by zvláštní matrika měla konkrétní pochybnosti, že v České republice byl zpopelněn někdo jiný. Poukázala na to, že od smrti syna se snažila vše potřebné zařídit a není její vinou, že dosud nemá originál anglického úmrtního listu; neumí anglicky a telefonická komunikace s anglickými úředníky je pro ni obtížná.

Zvláštní matrika předložila odvolání spolu se spisem Magistrátu města Brna. Ve stanovisku ze dne 14. 7. 2020 k podanému odvolání odkázala na sdělení konzulárního oddělení, dle něhož se s britským matričním úřadem podařilo dojednat, že stěžovatelka může o matriční doklad požádat telefonicky. Dále zvláštní matrika uvedla, že namísto úmrtního listu vydaného matričním úřadem by v tomto konkrétním případě akceptovala zprávu o úmrtí, vydanou koronerem ve Velké Británii, pokud by byla předložena v originálu; stěžovatelka však předložila pouze prostou fotokopii zprávy koronera v anglickém jazyce.

Magistrát města Brna svým rozhodnutím ze dne 10. 8. 2020 odvolání zamítl a napadené usnesení zvláštní matriky o přerušení řízení potvrdil. Magistrát sice připustil, že stěžovatelka se snažila vše potřebné vyřídit, současně však označil její námitku, že neumí anglicky, jako účelovou a subjektivní. Uvedl, že úřady vyčerpaly všechny svoje možnosti a další postup je nyní plně na stěžovateli.

Stěžovatelka se po neúspěšné snaze o telefonický kontakt (za pomoci tlumočnicka), kdy zřejmě hovořila s nepřislušnými britskými úředníky, obrátila v polovině září 2020 opět na konzulární oddělení. Konzulárnímu oddělení se podařilo dojednat s britskými úřady přesný termín rozhovoru, přičemž britský matriční úřad zajistil tlumočnicka. Telefonát proběhl dne 29. 9. 2020 od 12:00 hod středoevropského letního času a trval, dle sdělení stěžovatelky, asi hodinu. Po uhrazení správního poplatku (£ 11.00) stěžovatelka obdržela dne 13. 10. 2020 britský úmrtní list svého syna a mohla jej předat zvláštní matrice. Dne 8. 12. 2020 stěžovatelka sdělila, že úmrtní list syna, vydaný zvláštní matrikou, obdržela prostřednictvím matriky Obecního úřadu Křenovice.

C. Právní hodnocení

C.1 Konzulární služba

Podle zákona o zahraniční službě příslušný zastupitelský úřad České republiky poskytuje v záležitostech souvisejících s úmrtím občana České republiky v zahraničí v nezbytných případech pomoc nejbližším příbuzným zemřelého a podle potřeby vystaví průvodní list k přepravě lidských pozůstatků.⁷

Na základě potvrzení koronera o úmrtí a dalších podkladů z britské pohřební služby vystavilo konzulární oddělení dne 22. 3. 2019 průvodní list pro přepravu těla pana E. F. do České republiky (tzv. umrlčí pas). **Pokud stěžovatelka požádala o pomoc s obstaráním britského úmrtního listu syna, konzulární oddělení vždy neprodleně komunikovalo s britskými úřady ve snaze nalézt řešení komplikované situace.** Díky komunikaci konzulárního oddělení s britskými úřady se stěžovatelka úmrtního listu syna, po více jak roce a půl od jeho úmrtí, domohla. Stěžovatelka vyjádřila konzulárnímu oddělení za poskytnutou pomoc poděkování.

C.2 Zvláštní matrika

Hodnocení postupu zvláštní matriky v šetřeném případě není tak jednoduché a jednoznačné. Při hodnocení je třeba vzít v úvahu obecnou úpravu postupu správních orgánů ve správním řádu,⁸ úpravu pro matriční úřady v zákoně o matrikách⁹ a přihlédnout přitom ke specifikům zvláštní matriky.

C.2.1 Správní řád

Matriční doklad lze považovat za osvědčení ve smyslu části čtvrté správního řádu. Jestliže správní orgán vydává osvědčení, postupuje podle ustanovení části první¹⁰ obdobně podle vyjmenovaných ustanovení části druhé a části třetí, a přiměřeně použije i další ustanovení správního řádu, pokud jsou přitom potřebná.¹¹ Obdobně by tak měl použít například ustanovení o podání (§ 37), počítání času (§ 40), vysvětlení (§ 137). Nutno však vzít v úvahu, že matriční úřad použije ustanovení správního řádu jen tehdy, nestanoví-li zákon o matrikách jiný postup.¹²

Zákon o matrikách obsahuje ustanovení, které stanoví, že pokud se žadateli o zápis matriční události nebo vydání matričního dokladu nevyhoví v plném rozsahu, vydá se o tom rozhodnutí.¹³ Pokud tedy matriční úřad matriční událost zapíše a vydá

7 Viz ustanovení § 17 odst. 6 zákona č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě a o změně některých zákonů (zákon o zahraniční službě).

8 Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

9 Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

10 Úvodní ustanovení (Hlava 1 Předmět úpravy, Hlava 2 Základní zásady činnosti správních orgánů).

11 Viz ustanovení § 154 správního řádu.

12 Viz ustanovení § 1 odst. 2 správního řádu.

13 Viz ustanovení § 87 ve spojení s § 5 odst. 1 písm. a) a s § 25 odst. 1 písm. a) a d) zákona o matrikách.

žadatelí matriční doklad, postupuje podle části čtvrté správního řádu. Jestliže je ale zřejmé, že na základě žádosti nelze zápis provést, postupuje matriční úřad podle části druhé a třetí správního řádu. Vyústěním postupu matričního úřadu pak může být rozhodnutí, kterým se prohlašuje, že zápis nelze provést a žadatel nemá právo na vydání matričního dokladu.¹⁴

Řízení o žádosti je zahájeno dnem, kdy žádost došla věcně a místně příslušnému správnímu orgánu.¹⁵ Žádost musí mít předepsané náležitosti a musí z ní být patrné, co žadatel žádá nebo čeho se domáhá. Nemá-li žádost předepsané náležitosti nebo trpí-li jinými vadami, správní orgán pomůže žadateli nedostatky odstranit na místě nebo jej vyzve k jejich odstranění, poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu a poučí jej o následcích neodstranění nedostatků v této lhůtě; současně může řízení přerušit.¹⁶

Stěžovatelka se dostavila dne 18. 5. 2020 na zvláštní matriku, přičemž bylo zřejmé, co žádá a čeho se domáhá. Podle názoru zvláštní matriky neměla žádost předepsané náležitosti. Zvláštní matrika se žadatelkou nesešla protokol, ani nepořídila o její návštěvě záznam. Provedla však lustraci zemřelého syna stěžovatelky v informačních systémech.¹⁷

Jestliže zvláštní matrika měla za to, že podklady přinesené stěžovatelkou dne 18. 5. 2020 nejsou pro provedení zápisu dostatečné, pak to znamená, že tímto dnem bylo zahájeno správní řízení podle části druhé správního řádu. Zvláštní matrika pochybila, když nesešla se stěžovatelkou protokol a nezaložila ve věci zápisu úmrtí jejího syna spis. Porušila tím ustanovení § 17 (spis) a § 18 (protokol) správního řádu.

Zvláštní matrika založila spis až dodatečně dne 1. 6. 2020, kdy jí došla žádost stěžovatelky podaná u Obecního úřadu Křenovice.¹⁸ Do spisu zpětně zařadila svoji komunikaci s konzulárním oddělením. Ve spisu však chybí záznam o tom, jak zvláštní matrika zjistila, že zemřelý nedisponoval žádnými platnými českými doklady totožnosti. Zvláštní matrika pochybila, jestliže z nahlédnutí do informačních systémů, při němž zjistila, že zemřelý neměl v den smrti žádný platný český doklad totožnosti, nepořídila záznam a nezařadila ho do spisu. Ve spisu je pouze výpis údajů z informačního systému evidence obyvatel, pořízený dne 16. 6. 2020, tj. den před vydáním výzvy k odstranění nedostatků podání a usnesení o přerušení řízení.

Pro úplnost lze zmínit, že stěžovatelka si nepočínala nejlépe, jestliže ke své žádosti nepřipojila doklady, které úmrtí syna prokazovaly a kterými disponovala (kopie zprávy koronera o úmrtí, doklady od pohřební služby).

14 Srov. ustanovení § 9 správního řádu.

15 Viz ustanovení § 44 odst. 1 správního řádu.

16 Viz ustanovení § 45 odst. 1 a 2. správního řádu.

17 Dle e-mailu vedoucí odboru matriky ÚMČ Brno-střed z 18. 5. 2020 pro vedoucí konzulárního oddělení – viz část B této zprávy.

18 Obecní úřad Křenovice je matričním úřadem.

C.2.2 Zákon o matrikách a zvláštní matrika

Matrika je státní evidencí matričních událostí (narození, uzavření manželství, vznik registrovaného partnerství a úmrtí fyzických osob) na území České republiky a matričních událostí, k nimž došlo v cizině, jde-li o české státní občany.¹⁹ Z tohoto úvodního ustanovení zákona o matrikách a zejména z ustanovení, která stanovují povinnost oznámit příslušnému matričnímu úřadu matriční událost,²⁰ lze mít za to, že zápis do matriční knihy se provádí z moci úřední.

Úmrtí je poskytovatel zdravotních služeb povinen oznámit příslušnému matričnímu úřadu do 3 pracovních dnů od prohlídky těla zemřelého, popřípadě od provedení pitvy na listu o prohlídce zemřelého.²¹ Do matriční knihy úmrtí se zapisuje i úmrtí osoby nezjištěné totožnosti.²² Zápis úmrtí provede matriční úřad příslušný podle místa úmrtí na základě listu o prohlídce zemřelého.²³

Matriční knihy, do nichž se zapisují matriční události, ke kterým došlo v cizině, vede zvláštní matrika.²⁴ Pro provádění zápisů do zvláštní matriky jsou z povahy věci nutná jiná pravidla než pro zápisy prováděné běžnými matričními úřady. Podle zákona o matrikách se zápis do zvláštní matriky provede na základě žádosti, k níž je připojen cizozemský matriční doklad. Nelze-li cizozemský matriční doklad pro závažnou překážku předložit, zápis je možno provést i na podkladě jiných veřejných listin.²⁵ Zápis do zvláštní matriky se provede i z úřední povinnosti na základě údajů uvedených v cizozemském matričním dokladu, který zvláštní matrika obdrží podle mezinárodních smluv.²⁶

Podle zákona o matrikách se za veřejnou listinu považuje listina, která osvědčuje skutečnosti o narození, uzavření manželství, vzniku partnerství, úmrtí a osobním stavu, pokud byla vydána matričním úřadem, soudem nebo jiným státním orgánem České republiky v mezích jeho pravomoci, nebo listina, která byla zvláštním právním předpisem za veřejnou listinu prohlášena, anebo listina, která se za veřejnou považuje podle zvláštního právního předpisu nebo podle mezinárodní smlouvy.²⁷ Bylo možné

19 Ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) a b) zákona o matrikách.

20 U narození je oznamovací povinnost upravena v § 15 zákona o matrikách.

21 Ustanovení § 21 odst. 3 zákona o matrikách.

22 Viz ustanovení § 22 odst. 1 zákona o matrikách.

23 Viz ustanovení § 21 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 10 odst. 1 až 3 zákona o matrikách.

24 Ustanovení § 3 odst. 5 zákona o matrikách.

25 Viz ustanovení § 43 odst. 1 zákona o matrikách.

26 Viz ustanovení § 43 odst. 5 zákona o matrikách. Dle tohoto ustanovení zvláštní matrika může požádat příslušný orgán cizího státu o doplnění, případně upřesnění údajů. Překlady těchto zaslaných podkladů do českého jazyka zabezpečí zvláštní matrika sama. Ověření cizozemského matričního dokladu není třeba, obdrží-li jej zvláštní matrika od orgánu cizího státu přímo nebo prostřednictvím jiného orgánu České republiky. Mezinárodními smlouvami, stanovujícími povinnost vzájemné výměny matričních dokladů o občanech druhé smluvní strany jsou např. Smlouva mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Francouzské republiky o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských, rodinných a obchodních ze dne 10. 5. 1984, publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí pod č. 83/1985 Sb. (čl. 17), nebo Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Španělskem ze dne 4. 5. 1987, publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí pod č. 6/1989 Sb. (čl. 13 a 14).

27 Ustanovení § 81 zákona o matrikách.

za jinou veřejnou listinu namísto britského úmrtního listu považovat potvrzení koronera o úmrtí vydané dne 18. 3. 2019, na jehož podkladě konzulární oddělení vystavilo umrlčí pas?

Kladné odpovědi nasvědčuje skutečnost, že koroner je ve Spojeném království státním úředníkem a potvrzení o úmrtí jím vydané má náležitosti veřejné listiny. Z poskytnutých podkladů vyplývá, že zápis do britské matriky nebylo možné provést, dokud nebyla zjištěna příčina úmrtí. Doba od úmrtí do vydání britského úmrtního listu se čekáním na zprávu patologa značně prodloužila. Příčina úmrtí se ale do české matriky nezapisuje.²⁸ Po obdržení potvrzení o úmrtí vydaného koronerem a po ověření údajů o zemřelém v informačním systému evidence obyvatel zvláštní matrika znala všechny údaje potřebné pro zápis do knihy úmrtí.

Zvláštní matrika však zápis neprovedla z následujících důvodů. Vedoucí odboru matriky Úřadu městské části Brno-střed v odpovědi na výzvu o poskytnutí informace²⁹ o zkušenostech zvláštní matriky se zápisy úmrtí českých občanů ve Spojeném království uvedla, že zvláštní matrika k zápisu úmrtí na území Velké Británie na podkladě jiných veřejných listin nikdy nepřistoupila. Z úřední činnosti zvláštní matriky je totiž známo, že na základě zprávy koronera o úmrtí lze vždy požádat o registraci úmrtí u britských matričních úřadů. Vystavení britského matričního dokladu nebylo nikdy v minulosti pro pozůstalé nedosažitelnou záležitostí. Vzhledem k okolnostem případu a k tvrzení konzulárního oddělení, že stěžovatelka disponuje originálem zprávy koronera, byla zvláštní matrika připravena provést zápis úmrtí pana E. F. nestandardně po předložení této jiné veřejné listiny. Stěžovatelka však tuto ani žádnou jinou cizozemskou veřejnou listinu nepředložila.

Stěžovatelka nemohla originál zprávy koronera zvláštní matrice předložit, protože obdržela pouze jeho neověřenou fotokopii. Tvrzení konzulárního oddělení z přelomu března a dubna 2020 pro zvláštní matriku, že stěžovatelka obdržela (po roce od úmrtí syna) originál zprávy od úřadu koronera, nevyznívá přesvědčivě. Zvláštní matrika bohužel nesešla se stěžovatelkou dne 18. 5. 2020 protokol, ani nepořídila o úkonech, které v této věci provedla, žádný záznam. Pokud by tak učinila, mohlo to zřejmě napomoci k objasnění nejasností ohledně zpráv koronera a současně i k lepšímu pochopení úvah, jimiž se zvláštní matrika na jaře 2020 řídila.

V samotné výzvě zvláštní matriky ze dne 17. 6. 2020 k předložení originálu, případně úředně ověřené fotokopie britského úmrtního listu nebo jiné veřejné listiny prokazující jednoznačně úmrtí pana E. F., a v přerušení řízení o zápisu úmrtí pochybení neshledávám.

²⁸ Viz ustanovení § 21 odst. 1 zákona o matrikách.

²⁹ Výzva dle § 15 odst. 2 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

C.2.3 Zákon o evidenci obyvatel

Postup zvláštní matriky je třeba posoudit i z hlediska zákona o evidenci obyvatel.³⁰ Podle tohoto zákona zapisují matriční úřady údaje do informačního systému evidence obyvatel a při své činnosti využívají údaje z tohoto systému.³¹

Vznikne-li při zápisu údaje nebo při výkonu agendy, při níž využívá zapisovatel údajů údaje z informačního systému, pochybnost o správnosti údaje, označí tento údaj jako nesprávný a předá informaci o této skutečnosti příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu občana.³²

Příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností provede zjišťování správnosti údajů. Ostatní ministerstva, jiné správní úřady, soudy, právnické osoby a občané jsou povinni poskytnout k plnění tohoto úkolu součinnost předáváním potřebných údajů. Po ukončení zjišťování správnosti údajů provede příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností opravu údaje, jestliže byl údaj nesprávný. Po ukončení zjišťování správnosti údajů vždy odstraní označení o nesprávnosti údaje. O výsledku zjišťování správnosti údajů informuje zapisovatele údajů nebo uživatele, který pochybnost o správnosti uplatnil.³³

Vedoucí odboru matriky Úřadu městské části Brno-střed k výzvě o poskytnutí informace, zda a kdy byl údaj o žití pana E. F. v informačním systému evidence obyvatel podle § 7 odst. 2 zákona o evidenci obyvatel zpochybněn, uvedla, že zvláštní matrika údaj nezpochybnila. Zdůvodnila to tím, že všechny listiny, které zvláštní matrika k tomuto případu úmrtí obdržela, byly pouze prosté fotokopie listin v anglickém jazyce určené k převozu ostatků zemřelého do České republiky. Poukázala také na poměrně nedávne negativní zkušenosti zvláštní matriky s chybným zápisem jiného úmrtí na území Velké Británie.

Tyto argumenty nejsou namístě. Označení údaje jako nesprávného v informačním systému evidence obyvatel není konečné. Zvláštní matrika obdržela informaci, která důvodně vyvolávala pochybnost o tom, zda pan E. F. žije. Neprovedení úkonu o vzniklé pochybnosti o tom, zda dotyčný žije, nelze obhájit tím, že zatím nebylo možné provést zápis jeho úmrtí. Argumentace chybným zápisem úmrtí občana, který – jak se později prokázalo – nezemřel, také není přiléhavá, neboť zvláštní matrika provedla v tomto neobvyklém případě chybný zápis na základě chybně vydaného britského úmrtního listu.³⁴

Zvláštní matrika pochybila, když po obdržení informace o úmrtí pana E. F., neoznačila údaj o žití v informačním systému jako nesprávný a nepředala informaci o této skutečnosti Městskému úřadu Slavkov u Brna.

30 Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

31 Viz ustanovení § 82 odst. 1 zákona o matrikách a § 4a zákona o evidenci obyvatel, § 84a zákona o matrikách.

32 Ustanovení § 7 odst. 2 zákona o evidenci obyvatel.

33 Ustanovení § 7 odst. 4 a 5 zákona o evidenci obyvatel.

34 Okolnosti případu jsou Kanceláři veřejného ochránce práv známy.

C.2.4 Závěry

Zákon o matrikách víceméně předpokládá, že o zápis úmrtí českého státního občana, který zemřel v cizině, požádá některý jeho příbuzný. Pozůstalý je nucen k podání žádosti o zápis úmrtí ustanovením zákona o matrikách, dle něhož zemře-li občan v cizině a stanoví-li právní předpis povinnost předložit matriční doklad, je pozůstalý povinen předložit matriční doklad vydaný zvláštní matrikou.³⁵

V našem případě se stěžovatelka snažila vše potřebné k zápisu úmrtí syna zařídit. V odůvodnění svého rozhodnutí z 10. 8. 2020, kterým bylo zamítnuto odvolání stěžovatelky a potvrzeno usnesení zvláštní matriky o přerušení řízení, to konstatoval i Magistrát města Brna. Díky snaze stěžovatelky a pomoci konzulárního oddělení se podařilo cizozemský úmrtní list obstarat.

Tak tomu ale nemusí být ve všech případech. Obstarání úmrtního listu z ciziny, potřebného ověření a úředního překladu může být někdy značně časově a finančně náročné. Na zápisu úmrtí českého státního občana do zvláštní matriky nemusí mít nikdo v České republice právní zájem. Zemřelý nemusí mít žádné nejbližší příbuzné. Nelze vyloučit ani krajní případ, kdy někdo může mít zájem úmrtí v České republice zatajit.

Právní úprava je však nastavena tak, že předpokládá zápis úmrtí do zvláštní matriky na žádost. Magistrát města Brna v odůvodnění svého rozhodnutí z 10. 8. 2020 zmínil i možnost zápisu úmrtí z moci úřední na základě údajů uvedených v cizozemském matričním dokladu, který zvláštní matrika obdrží podle mezinárodních smluv.³⁶ Závěrem však zdůraznil, že v daném případě je řízení vedeno na žádost.

Stát, na jehož území cizí státní občan zemřel, má povinnost informovat o této skutečnosti bez prodlení příslušný konzulární úřad státu, jehož byl zemřelý občanem.³⁷ Podle stávající právní úpravy je úkolem konzulární služby informovat o úmrtí nejbližší příbuzné zemřelého³⁸ a poskytnout jim v nezbytných případech pomoc. Explicitně stanovenou povinnost informovat o úmrtí zvláštní matriku zastupitelský úřad nemá.

Šetřený případ nasvědčuje tomu, že při úmrtí českého státního občana, který zemřel v cizině a je v České republice hlášen k trvalému pobytu, je opomíjena úloha úřadu obce s rozšířenou působností příslušného podle místa trvalého pobytu zemřelého. V praxi zůstává tento úřad zřejmě zcela stranou. **Jestliže zvláštní matrika nemůže z nějakého důvodu provést zápis úmrtí, o němž se dozví, měla by údaj o žití dotyčného občana v informačním systému evidence obyvatel zpochybnit a informovat příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností.** Nelze sice očekávat, že tento úřad by byl schopen obstarat cizozemský úmrtní list zemřelého občana, mohl by však minimálně

³⁵ Viz ustanovení § 42 odst. 3 zákona o matrikách.

³⁶ Takových mezinárodních smluv není mnoho. Některé jsou sice stále platné a účinné, v praxi však nejsou realizovány. Mezi Českou republikou a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska žádná podobná smlouva není.

³⁷ Čl. 37 písm. a) Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 32/1969 Sb.)

³⁸ V případě úmrtí občana v zahraničí může zastupitelský úřad využít údaje z informačního systému evidence obyvatel pouze k tomuto účelu. Viz ustanovení § 8 odst. 16 zákona o evidenci obyvatel.

i ze své úřední činnosti zjistit indicie nasvědčující tomu, zda dotýčný žije, anebo zda skutečně zemřel.

V případě úmrtí státního občana České republiky v cizině není správné striktně oddělovat zápis úmrtí prováděný na žádost a z moci úřední. Zápis úmrtí do zvláštní matriky by měl být chápán zejména jako zápis prováděný z úřední povinnosti. Založení spisu, jakmile se zvláštní matrika o úmrtí českého státního občana v zahraničí dozví, je potřebné, třebaže zpočátku ještě nemusí být zřejmé, zda někdo podá žádost o zápis.

Stěžovatelku znepokojovala skutečnost, že její zemřelý syn byl po dlouhou dobu od úmrtí veden v České republice mezi živými. **Případ vyvolává otázky, zda stávající úřední praxe a právní úprava dostatečně zaručují správnost údajů v informačním systému evidence obyvatel a v základním registru obyvatel.** Správcem informačního systému evidence obyvatel je Ministerstvo vnitra, které vede přehled probíhajících zjišťování správnosti údajů a kontroluje proces zjišťování správnosti údajů.³⁹

D. Informace o dalším postupu

Ve vztahu ke konzulárnímu oddělení šetření uzavírám podle § 17 zákona o veřejném ochránci práv, neboť šetřením se v jeho postupu neprokázalo porušení právních předpisů ani jiná pochybení. Zprávu zasílám velvyslanci České republiky ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska Liboru Sečkovi.

Zvláštní matrika pochybila zejména tím, že se stěžovatelkou při její návštěvě zvláštní matriky nesešla protokol a údaj o žití v informačním systému evidence obyvatel u jejího syna neoznačila jako nesprávný. Zprávu zasílám tajemníku Úřadu městské části Brno-střed Petru Štikovi a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv jej žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zprávu zasílám také tajemníkovi Magistrátu města Brna Oliveru Pospíšilovi.

Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám na vědomí řediteli odboru správních činností Ministerstva vnitra Zdeňku Němcovi.

Zprávu dále zasílám stěžovateli.

Brno 16. března 2021

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

³⁹ Viz ustanovení § 3 odst. 1 a § 7 odst. 7 zákona o evidenci obyvatel.